

Tema broja: VRHOVNI SUD SRBIJE

U POTRAZI ZA LJUDIMA POSEBNOG KOVA

Tatjana Tagirov *Novinar nedeljnika „Vreme“*

Vrhovni sud Srbije, više od ostalih sudova, mora težiti potpunoj javnosti svoga rada i potpunoj «transparentnosti» stručnih biografija svojih sudija. Upravo to je potpuno izostalo

Probleme, one tehničke prirode, koje imaju sudovi u Srbiji, dijeli i najviša sudska institucija u državi, Vrhovni sud: nedostatak novca, prostora, tehnike za rad, sigurnosti, konstantno povećanje priliva predmeta... Suštinski problemi cijelog pravosudnog sistema najviše se i lome u toj najvišoj instanci. Zbog činjenice da ta instanca ima najveću težinu u stručnoj i ostaloj javnosti.

U zapadnim zemljama, u kojima volimo gledati mnoge stvari za uzor, nikome ne bi moglo pasti na pamet da osporava neki stav ili odluku najviše sudske instance. Naprotiv: tamo je vrhovna sudska vlast jača i od predsjednika, i od šefa vlade, i od parlamentaraca bez obzira da li pripadaju vladajućima ili ne. Kod nas, na žalost, to nije tako, ma koliko pojedinci iz samoga sudstva pokušavali svoju poziciju pokazati kao nezavisnu i sudački časnu i ma koliko pokušavali umanjiti utjecaje izvršne vlasti na svoj položaj i rad.

Izbori sudija Vrhovnog suda u poslednjih 15 godina

Veliki izbori sudija Vrhovnog suda Srbije događali su se po pravilu posle tektonskih promena u političkoj sferi.

Prvo veliko obnavljanje Vrhovnog suda usledilo je posle promene Ustava 1992. godine kada su svi nosioci pravosudnih funkcija prošli postupak reizbora. Taj reizbor, ostvaren bez posebnih obrazloženja, imao je za posledicu da su mnoge ugledne sudije bez obrazloženja ostale bez posla.

Drugi ciklus izbora sudija Vrhovnog suda usledio je 1999, odnosno 2000. godine. Ovo je bilo vreme koje su upućeni nazivali »izborom po kvotama« oslikavajući odnos snaga u tadašnjoj vladajućoj strukturi.

Početkom reforme pravosudnog sistema u Srbiji, kao posledice demokratizacije društva i prihvatanja evropskih standarda, nosioce pravosudnih funkcija, tako i sudije Vrhovnog suda Srbije, predlaže Visoki savet pravosudja. Novi izbor sudija Vrhovnog suda sproveden je 2001. godine a zatim posle ubistva premijera Srbije dr Zorana Đinđića. Posle imenovanja sadašnje vlade Srbije 2003. godine, usledili su, u nekoliko navrata, novi izbori sudija Vrhovnog suda.

Situaciju u kojoj se danas nalazi sudstvo uopće, pa i Vrhovni sud, obilježava opće nepovjerenje javnosti u tu – navodno treću - granu vlasti i stalno njeno držanje pod kapom ministara pravosuđa, financija i ostalih koji drže izvršnu i zakonodavnu vlast, kojima afere poput one skandalozne sa sudijom Vrhovnog suda optuženim za podmićivanje, odlično padaju da pojačaju pritisak, da bi sve to kulminiralo aktualnim idejama o «demontaži» kompletnog sudačkog kadra, na svim nivoima u zemlji.

Ta najnovija «biser ideja» nije ništa novo: nakon decenija reizbornosti sudaca u vrijeme bivše velike Jugoslavije, ustanovljena je stalnost sudačke funkcije. Nju, pak, nastoji ispočetka uspostavljati svaka nova vlast, svojim sigurnim mehanizmima: neadekvatnim sastavom tijela za izbor sudija, kao i smještanjem konačne odluke o izboru i imenovanju sudija (i tužilaca, dakako) u parlament, u kojem se – kao i u svim ostalim stvarima – trguje i sudačkim mandatima.

Izneverena očekivanja demokratske javnosti

U novijoj historiji Srbije ovo najviše pravosudno telo nije uvek bilo imuno od uticaja politike i ponekad je izneverilo očekivanja demokratske javnosti. Valja se prisjetiti razrešenja 13 sudija, članova Društva sudija Srbije, zbog pisma u kome se traži poštovanje sudijskog poziva 1996. godine. Ostaje u pamćenju i, godinu dana kasnije, obrazovanje ad hoc Veća koje je ocenjivalo izborne rezultate, (pomenuto u izveštaju Felipea Gonzalesa) koje nije svedočilo o neophodnoj političkoj neutralnosti Vrhovnog suda. Slična pojava zabeležena je nakon burnih predsedničkih izbora 2.000 godine. Dodajmo tome i hapšenje sudije Vrhovnog suda pod sumnjom za korupciju kao i nedopustivu sporost u rešavanju predmeta koja je dovela do puštanja na slobodu tri lica optuženih za ubistvo pripadnika državne bezbednosti u Vranju.

Nije problem u pojedincima, već u sistemu – upozorava vrlo često predsednik Društva sudija Omer Hadžimerović. Nije problem u sudiji Vučkoviću, već u sistemu, također, te nikako nije dovoljno da se o toj aferi kaže da je to izolirani slučaj kojega će riješiti nadležni sud, jer javnost s pravom pita koliko je takvih vučkovića i dalje u sudstvu (pa i vrhovnom), što neminovno dovodi do općeg nepovjerenja u sudske odluke i same suce kao pojedince. Uostalom, nije mali broj odluka upravo Vrhovnog suda Srbije proteklih godina, koje su izazvale brojne nedoumice i rasprave u stručnoj javnosti i kojima usprkos je niži sud, u ponovljenim postupcima, donio istu odluku kao i prvi puta.

Vrhovni sud Srbije, više od ostalih sudova, mora težiti potpunoj javnosti svoga rada i potpunoj «transparentnosti» stručnih biografija svojih sudaca. Upravo to je potpuno izostalo. Zašto bismo, nakon sveopće 15-godišnje propasti društva, vjerovali da su baš svi u toj instituciji – osim (navodno, jer još ni suđenje nije počelo) sudije Vučkovića – stručni, sposobni i časni ljudi, koji su proteklih godina radom zaslužili sudačku funkciju? To se, međutim, ne može rješavati preko koljena, «demontažom», već odluku o profesionalnim karijerama sudija valja premjestiti u zaista nezavisno sudsko tijelo, izvan dosega političkih nomenklatura koje bi i sudstvo htjele ustanoviti na svoju sliku i priliku.

Sve dotle, za sudije nećemo imati ljude posebnoga kova: za njih, naime, ne vrijede isti kriteriji koji vrijede za poslanike koji amenuju ili ne sudački mandat, ili ministre koji su birani aktualnom političkom voljom. Uz nezrelu i zapuštenu javnost, političke pritiske svih vrsta na pravosuđe u cjelini, niti Vrhovni sud Srbije – ma koliko se njegovi čelni ljudi trudili – nema i ne može imati onu poziciju koju zaslužuje u sređenoj i pravnoj državi.